

ТРИЗНІВІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDEN
UKRAÏNIENNE

Число 20 (378) рік вид. ІХ. 14 травня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 14 травня 1933 р.

Систематична політика централізму, що її постійно й послідовно провадила Москва що-до України в царині політичній і економічній, з де-якого часу захопила і сферу національну. Саме ту сферу, де такими широкими «досягненнями» на шляху до правильного вирішення національного питання пишались совіти.

Занепокоєння Москви могутнім розростом національного руху на Україні, який не міг не захопити і де-які кола самої комуністичної партії, страх її перед отим «націоналізмом», що все зміцнявся, перед отим «сепаратизмом», що виявлявся мало-що не на кожному кроці, викликали цілу низку заходів союзного уряду, поважні зміни в самому складі керуючих органів на Україні. Свого часу призначення Постишева секретарем КПБУ яскраво свідчило про твердий намір Москви взятися за Україну з короткими гужами. «Око государево» почало свою працю. В якому напрямку, — про це читальники наші знають. Досить виразно сформульовані завдання що-до боротьби з національним рухом на Україні хоч би і в тій передовиці «Правди», що ми її наводили минулого разу.

Телеграф приніс нині нову звістку, що совнарком України з ініціативи висланого на Україну секретаря ЦК ухвалив припинити на далі «примусову українізацію» і надати ширші права мовам національних меншин. Турбуються головним чином представники окупаційного уряду про московське та жидівське населення України, яке, ніби, досі «терпіло» від тієї «українізації».

Ми не маємо ще сьогодні докладних відомостей про ці нові заходи окупаційної влади і певно до них доведеться ще повернутися, але не можемо не одмітити вже сьогодні тієї звістки.

Вважаємо до того, що так ставити питання й ліпше. Воно виразніше підкреслює справжні наміри Москви що-до України і сприяє тому, щоб розвіявся нарешті той туман облуди та омани, яким являється національна політика совітів що-до поневолених народів.

Що справа ставиться ясніше, то й краще.

Пам'яті ген.-штабу генерал-поручника С. Дядюші.

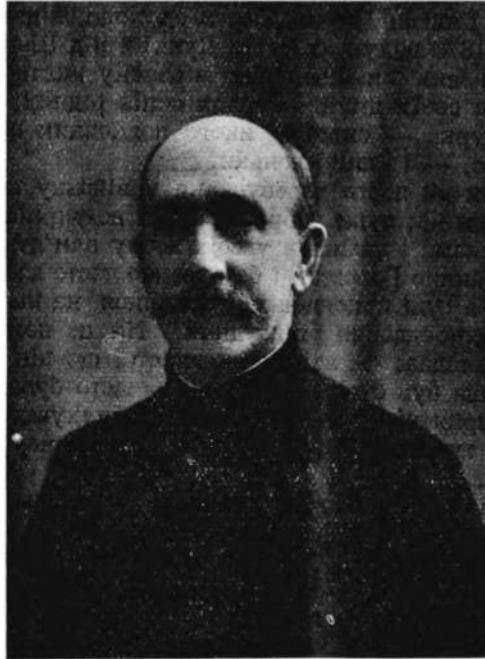
Українське вояцтво знову понесло тяжку втрату: 23 квітня с. р. о 8 год. ранку у м. Каліші в шпиталі св. Тройці помер після тяжкої хвороби начальник Академічних Курсів при Генеральному Штабі Армії УНР генерального штабу генерал-поручник Сергій Іванович Дядюша.

Народився небіжчик 26 вересня 1870 року у Зіньківському повіті на Полтавщині. Закінчив Полтавський кадетський корпус, Павловську військову школу і Миколаївську академію генерального штабу. Із світової війни вийшов, яко начальник штабу VI російської армії.

Службу в українській армії розпочав у 1918 р. Перша його посада — командир Волинського корпусу, потім к-р Холмської групи. Далі небіжчик увесь час працює в складі ген. штабу. В 1920 р. їздив до Києва, яко генерал для доручень при Головному Отамані. По поверненні виконував обов'язки заступника начальника ген. штабу. На еміграції був начальником Академічних Курсів при Ген. Штабі.

24 квітня труну з тілом небіжчика перенесено до Козацької церкви в Українській Станиці. 25 квітня відбувся похорон. О 14 год. до Станиці прибуває від місцевої залози військовий оркестр і одна сотня полку для віддання військової пошани небіжчикові. Сумний дзвін оповіщає населення Станиці про початок заупокійної відправи. Поступово церква цілком заповнюється вояцтвом і його родиною. Мають прапори. Посередині відкрита труна, вся в вінках і квітах. Сам небіжчик в українській військовій уніформі. Поволі відбувається сумна відправа. Блимають свічечки в руках. Мелодійний спів хору зворушує душу. Мимохить набігає думка: «Відходять могікане активно-творчого періоду української історії, але відходять чесно: не здавшись ворогові!».

По закінченні відправи у церкві, вищий командний склад Армії У. Н. Р., що перебуває у Станиці, бере труну на рамена й виносить з церкви. Гонорова сотня вишикована вздовж дороги. На правому крилі оркестра. Лунає команда до віддання пошани; грає оркестр. Величній момент, що промовляє до душі кожному військовикові... Всі займають свої місця і жалібний похід рушає в дорогу. Спереду оркестра, за нею гонорова сотня, далі цілий ряд вінків, які несуть діти: від Пана Головного Отамана, від вижчого командного складу (що перебуває в Станиці), від товаришів-генералів з

† Ген.-пор. С. Дядюша.

Варшави, від Спілки Українських Воєнних Інвалідів, членом якої був небіжчик, від Правління Української Станиці, від Калішського Відділу У. Ц. К., де небіжчик був членом, і від добрих знайомих небіжчика. Далі несуть церковні хоругви, іде хор и причт. Труну з тілом, оповиту національним українським прапором, везе катафалк. По боках військові прапори. За труною вижчий командний склад і майже все населення Станиці. Вражіння імпозантне. Поволі похід продвигається до міста Каліша, а далі вулицями міста до мійського православного кладовища на вул. Горношльонській. Скрізь по шляху вікна, балкони й вулиці забиті місцевим польським населенням, яке співчуває нашому горю й дивується величності походу.

Нарешті й кладовище. Труну знімають з катафалка і несуть до свіжої могили. Кільки прощальних церковних співів і ген. штабу ген.-пор. Ерошевича виголошує коротку прощальну промову. Другу промову виголошує ген.-хор. Вовк, і під звуки сурми труну поволі опускають в могилу. Традиційною грудкою землі вояцтво навкіи прощається із своїм старим начальником і колегою.

Сотник Т.

Ген. С. Дядюша походив з с. Пірок, Зіньківського повіту на Полтавщині, з дрібної шляхти, що зпокон віку там оселилася і володіла невеликими маєтками.

Батько ген. Дядюші, полковник в одставці, відзначився під час турецької війни 1878 року в боях на Дунаї й під Шипкою. Після одставки до смерти жив він безвиїздно в своєму маєткові, дбаючи про закінчення освіти своїх дітей — трьох синів рідних, одного усиновленого хлопця турка — сироту, якого полковник по доброті взяв лесь під Плевною, — і однієї доньки.

Не дивлячися на довге перебування у війську, старий Дядюша, як і вся родина вдома, дуже добре говорив по-українськи, любив вести бесіду з селянами і залишив у всіх добру пам'ять. Пригадую собі, що мій дід, Данило Головня, і батько, що часто засідали з полковником Дядюшею в суді присяжних, сердилися на нього, що він усе голосував за виправдання підсудних. На це полковник завжди стереотипно відповідав: «А звідки ви знаєте, що він таки винен?»

Полк. Дядюша був сусідом мого діда, часто бував у нього і був з ним у великій приязні. Я ще зовсім малим заслухувався оповіданнями полковника про турецьку війну, про переправу через Дунай і про військове життя.

Старші сини полк. Дядюші вчилися в кадетському корпусі, а потім і далі у вищих військових школах.

Покійний ген. С. Дядюша вчився дуже добре і, як відомо, закінчив академію генерального штабу. Після закінчення кадетського корпусу він рідко вже приїздив додому, але його дитинство, проведене на Україні, заложило в ньому назавше любов до рідного краю, і в 1918 році ми бачимо його в шерегах української армії.

І. Косенко.

В завороженому колі.

(До одного «історичного конфлікту»).

I.

Листенд про Україну створено багатько. Українське питання в освітленні чужинців набірас чомусь завжди якихось дивних неперипродіх форм. Історичні й літературні туристи поринають в бурхливому степовому минулому і в бурхливій степовій дійсності, не вмючи знайти шляхів до розгадання тасмниць дивного українського краю. Синтеси українства, української історії й оригінальної української культури з чужинців ще ніхто не дав. Тому для чужинців Україна — це дійсно край несподіванок. Це немов Індія, земля, що чарує й вабить, а заразом дивно жахає й відштовхує. За Україною, за її дзвінким словом, вирваним з пісень і народньої поезії, за струнками тополями й солодким, соняшним спокосм мальовничих осель — повзе степ, перерізаний козацькими шляхами. На чужинця важко і тасмничо дихає трагічна романтика минулого, під спів жайворонків, крізь жита й пшениці встають далекі стенові образи, що хвилюють душу своїм незвичайним, первісним патосом.

Схід!?

Щось, дійсно, с від сходу в цьому степовому краю, який за маштунками «малоросійською» ідилії, за несподіваними вибухами «історичного романтизму» вмло сховав свос правдиве обличча, опіраючися з незрозу-

мілою в історичному процесі переваги чужих культурних впливів силою, ворожим асиміляційним замірам.

І дійсно, Сходом, Індією, Китаєм, «китайським муром» і тасмніцями секти «душителів» віс на чужинців від української дійсности.

* * *

Представники польської культури, не дивлячися на складний дифузійний процес, що відбувся на українських степах протягом середньовіччя, стремлючи до синтези латинсько-польського Заходу з візантійсько-українським Сходом, усе таки (за дуже малими винятками) залишилися в трактованні української справи «чужинцями».

Багатьох з них Україна полонила назавжди барвністю і романтичністю своєї дійсности, але полонила яко чужинців і, яко такі, вони не потрапили органічно врати в сферу українства історично реального. Інші опинилися в тепетах бундючного, самозасліпленого месіянізму, опертого на чисто католицькій підставі боротьби з мусульманством, який відгуком хрестових походів нерозумно війшов в польську історичну дійсність.

Ці інші були більшістю.

Проблема українського степу до сьогоднішнього дня залишається для них проблемою боротьби з дикунством, татарщиною і «гайдамацтвом» в ім'я вищих цивілізаційно-католицьких ідеалів.

І одні й другі були творцями л е г е н д .

Для одних Україна стала легендарним краєм солодкої ідилії, красм співаків та бандуристів, якоюсь оперетковою Елладою, переносною спокоєм і золотом сонця... До других Україна шкірила свої дикуські зуби, виблискувала гайдамацькими ножами, світилася кривавими пожарами. І для них Україна стала «гайдамаччиною», «dzicza», степ став символом «rozogi» і «mordów», український нарід — народом злочинців та бунтарів, спадкоємцем розгуканої татарської стихії.

«Його сльоза не спиняє,
Він не любить лесних слов,
Що там в небі — те не знає,
А на землі знас — кров...
Сам, як дикий син природи,
Де покаже мстиву тварь,
Красяць землю, красяць води
Крови річки і пожар...»

Таким малює українського козака відомий Тимко Падура.

Але папою цієї останньої течії, правдивим творцем отої легенди бунтарського степу, яка, здається, на все в'їлася в перну частину польського суспільства — треба вважати Сенкевича.

Польський месіянізм, який несвідомо нуртував в грудях розгуканого кресового шляхтича, Сенкевич історично умотивував, дав йому талановиті «образні» рамки, зробив його популярним. Його талант був настільки великим, що образи ним створені стали близькими для цілого суспільства. Ціла читаюча Польща, дійсно, пірнула у сфальшовану ним історію, щоб на довгий час думати його думками і йти легендарним, фантастичним шляхом Заглоб, Володійовських і Сьшетуських до величньої мети реставрації історичної Польщі.

Своїм романом «Вогнем і Мечем» Сенкевич на довгі часи поставив крапку над «і» над українською проблемою. Українська проблема, складна проблема історичного співжиття двох великих націй була розв'язана: **Степ став польським!**

Степ став польським історично й культурно. Сенкевич гоніямими штрихами показав, як боронили той степ панцерні хоругви могутньої Річи Посполитої; Сенкевич розказав, як повставали шляхецькі блокга-

зи, як переможно летіла крилата гусарія на зустріч дикому зревольтованому хлопству... Річ Посполита несла туди, в степ, порядок і культуру! Річ Посполита ставала в обороні загально-людських прав та ідеалів!

«Хлопи-різунки» лгше поєставали проти своїх панів. Їх вожді (Хмельницький, Кричевський, Богун...), хоча їм і не бракувало лицарської фантазії, все-ж йшли в повстання лише з суто особистих мотивів. Їх ідеалом було лише «бити, різати й вішати». Це були люди, що стали на чолі «поганства, гультяйства і талалайства», бажаючи лише помститися за маленькі свої кривди. Прямий успіхом і хвилевою перемогою Хмельницький знає, що справа його мусить бути програна. Знають це тако-ж всі козацькі постаті на сторінках роману. Знає це й читач!

В степ могутні й владно прийдуть полки Річи Посполитої, щоб жорстоко, але справедливо укарати «ребелянтів» і привернути Богом освячений старий лад на землях кресових.

Хмельниччина, ця блискуча сторінка української історії, коли з бурхливого моря козащини монолітно виринула постать гетьмана-диктатора, щоб заповнити своїй нації поже державне язигтя, перетворюється в інтерпретації польського романиста в звичайну «хлопську ребелію», у внутрішній «Пугачовський» бунт, безідейний і дикий. Автор свідомо відкидає цілий трагічний світ обставин боротьби культур, переконань та релігій, який властиво й породив Хмельниччину, яко епоху. З якоюсь дивною, садистичною радістю обезкрилює він цілий рух, в морі горілки топить індивідуальність Хмельницького, в злочинах, грабінцтвах і гвалтах — постаті інших козацьких вождів.

Хмельниччина, яко історична подія для польського месіянізму, спрямованого своїм вістрям в бік козацьких степів, була явищем небезпечним. Сякевич не без причини вибрав як раз Хмельниччину темою свого роману. Польський месіянізм в своїй історичній аргументації безвихідно ставав (власне в Хмельниччині) перед лойкою подій історії півночного краю, що всупереч усім «правилам» вицент півечила майстерно сконструованій будинок історичної Польщі.

Месіянізм цей треба було рятувати!

Сякевич блискуче виконав це завдання.

Зрештою, він був і не один. На фоні Сякевичівської тематики гостро малюється постаті істориків Яблоновського і Равіти-Гавропського *), що намагалися представити цілий український рух в минулому «гайдамацтвом», ворожим європейській цивілізації. Почалося фальшування української історії і інтенсивна інтерпретація її в дусі quasi історичних завдань великої Польщі. Роман «геніяльного брехуна», як назвав Сякевича проф. Антонович, і твори згаданих істориків стали евангелією і апокаліпсісом для польського суспільства у всіх питаннях не тільки історичного, але й реально-сьогоднішнього українства.

Леґенда минулого гостро вросла в дійсність!

Красем «*Łotrzyków i orgyszków*», дикими ордами руйнівнів, що так свавільно захитали колись підставами Річи Посполитої, дивилась Україна на молоду польську генерацию, заімпотизовану під впливом своєрідно-нереальної лектури блискучою візією гусарської історичної Польщі.

*) З польських істориків минулого століття, які працювали в тому-ж напрямку, слід ще згадати М. Грабовського, К. Шайноху, а спеціально Т. Корзона, який дивився на козачину, як на «веред» на тілі Польщі й Москви, шідливий для цілої цивілізації. В їх інтерпретації Польща виконувала у відношенні до України велику цивілізаційну місію — освоення бунтівників і розбишак степу з яскраво виявленими анархічними властивостями своєї психики. Для підкреслення польських культуртрегерських і колонізаційних заслуг історики ці обороняли теорію цілковитого «спорожіння» України після нападу Батия, теорію, що її фікційність блискучо вказала українська історіографія (Максимович, Грушевський).

В настроях польського суспільства почалося тікання в степову екзотику дикою українським краю, явище, що нагадувало «Робінзонаду» хлопчаків минулого століття.

Явище це було явищем сугестивного порядку і виключало всяку можливість реальної оцінки подій та тверезої інтерпретації фактів, які в історичному процесі формування нових завдань польської нації самі собою виривалися з життя.

Наслідки впливів Сенкевича наймаркантише виявилися під час революції. Революцію на Україні приймає шляхтич польський, веспондент історичними легендами, дуже характерно. В його інтерпретації українська проблема сьогоднішнього дня набуває своєрідного присмаку. Її в цій інтерпретації певна обмежена «середньовічність», явище, яке позбавляло писання польських «самовидців» об'єктивності та тверезої докладності, себ-то властивості, що роблять твір документом епохи.

За творами польських письменників непорушно й твердо стоїть Загроба, а з ним разом цілий світ «диких піль» і шляхоцьких блокгазів на неспокоїтих рубежах Річи Посполитої, геніяльно зфантазований Сенкевичем і повторений «не менш геніяльно» його нащадками.

З цілої літератури про Україну в часах революції виберу два: на мою думку, найхарактерніші твори — спогади Коссака-Щуцької («*Rożoga*») і Дунін-Нозницької («*Burza od wschodu*») (*).

Спогади їх це живе свідцтво, чим є українська революція в очах розагітованого Сенкевичем пересічного пресового інтелігента.

(Далі буде).

Андрій Крижанівський.

З міжнародного життя.

— У Вашингтоні

За останні два тижні центр уваги світової політичної opinii перекинувся, — явна річ, що лише на деякий час, — з Європи до Північної Америки, до Вашингтону, столиці Сполучених Штатів. Причиною тому стала велика активність, яку виявив новий американський президент Рузвельт не тільки в площині політики внутрішньої, що для Америки буває майже нормою в зв'язку з зміною людини на президентській посаді, — але й у сфері політики міжнародної, що трапляється не так уже часто.

Як відомо, обрання Рузвельта президентом не було лише його персональним успіхом; разом з ним перемогла на цілій лінії парламентських виборів, федеральних і місцевих по окремих штатах, його партія, яка перед тим на протязі двох легіслатур складала меншість. Одночасно з новим президентом в Америці прийшла до влади й нова партія — демократична, а партія попереднього президента й попередньої влади — республіканська — стала опозицією. В таких випадках у Сполучених Штатах завжди можна помітити виявлення активності, бо там вказані

*) Читача, що хотів би докладніше зацікавитися з порушенням тут питанням одсилаю до прекрасного нарису Ю. Липи «Україна в польській літературі» (Л. Н. В. 1927 р. кн. VII-VIII). Нарис цей обіймає приблизно цілість «Україніки» в польських сучасних белетристичних творах. Нарис цей для читача моєї статті представляє тако-ж певну «порівнюючу» вартість, тому що автор нарису йшов до своєї теми іншими («об'єктивнішими») шляхами.

зміни, як правило, ведуть за собою майже повну зміну державного адміністративного, а почасти й усього іншого апарату — переможці займають місце переможених на всіх командних і менших постах державного урядування. І новий президент, який в Америці являється не лише репрезентативною фігурою, не лише головою держави, але й головою цілої виконавчої влади, так мовить своїм власним першим міністром, такий президент має що робити з тими змінами, має до чого активність свою прикласти.

Але для активності Рузвельта були ще й інші, і то дуже важливі причини. До Білого Дому вселився він тоді, коли його батьківщина досягла вершка отої економічної кризи, що обійшла цілий світ і з особливою силою вдарила по Сполучених Штатах, де вона виявилася в печуваному банковому й фінансово-кредитовому розкладі, в банкрутстві сільської господарки, в колосальному безробітті в занепаді торгу й промисловості її, нарешті, в наслідок всього того, — в порушенні рівноваги державного бюджету, а навіть і в певному хитанні такої, здавалося б, міцної валюти, як американський долар.

Не гаючи часу, взявся новий президент до тяжкої й невдячної праці реконструкції американської народної господарки та упорядкування державних фінансів. Розуміючи, як трудно буде перевести через парламент усі необхідні для фінансового оздоровлення країни, але завжди непопулярні, міри, такі як, скажемо, скорочення федеральних видатків, зменшення платні урядовцям і пенсії воякам і інвалідам, нові податки й позички, банкову рестрикцію то-що, Рузвельт, мигуючи американську традицію й наподоблюючи де-чого з парламентарної Європи (Раймонд Пуанкаре з р. 1926, бельгійський король Альберт трохи пізніше), взяв усю відповідальність на себе, доставивши для того від конгресу встановлені спеціальними законами надзвичайні уповноваження, які, звичайно, в точно означених межах, дають йому майже диктаторську владу й можливість для переведення задуманого ним широкого реконструктивного економічного плану.

Справою спеціалістів буде проаналізувати той план, означивши його економічні плюси й такі самі мінуси, одночасно вказавши, що з того плану є і зостанеться чисто американським, а що може бути взятим для Європи, а може й для цілого світу. Політично-ж про нього вже зараз можна сказати, що від успіху чи не-успіху його залежить на час ближчого майбутнього не лише зміцнення чи занепад Рузвельтівського авторитету, — на сьогодні в Америці майже неможливого, — але й те, чи затримають Сполучені Штати за собою ту фінансово-економічну могутність світового кредитора, яка їм припала з часів великої війни, чи доведеться їм ділитися тою могутністю з іншими державами, війною значно послабленими, такими, як Англія та Франція.

Вказаним напрямком пішла внутрішня активність нового президента. Праця тяжка й затьжна, обчислена на довгий час, що найменше на добу цілої президентської легіслатури, тоб-то на чотири роки, коли тільки Рузвельта не буде обрано ще й на дальше чотирьохліття. В тісному зв'язку з цією працею стоїть і зовнішня активність часового хазяїна Білого Дому.

У своїй економічній кризі Америка подекуди стоїть осамотшена, в значній мірі з її-ж таки волі. Бо-ж американці до останнього часу вважали, що їм нема чого зв'язуватися з Європою. Нехай, мовляв, отой старий континент сам без нас справляється з тою бідою, що на нього впала в наслідок великої війни, до якої він, а не хто інший і спричинився. Нехай він собі навіть і банкрутує, хай знову воює, нам до того діла немає. Ми — окремий світ, який своєю силою черпає з своїх власних джерел і чужих не потребує.

Виявилось однак, що ця пишна думка придатною для вижитку була хіба лише за часів великого добробуту, такого характерного для Сполучених Штатів за перший після-воєнний період, і що в добу кризи й занепаду вона стала наочно хибною. З розвитком культури, з ускладненням

міжнародних взаємовідносин всякого роду — теорія остремих світів оджила свій вік, наша земля зробилася для того надто малою і з усіх сторін досяжною.

Відчула це й Америка. Її капітали «замерзли» в Германії, а почасти і в інших країнах Європи, її промислова й сільсько-господарська продукція, одгороджена од світу високою митною стіною, зустріла перед собою в Європі такі самі непереходні стіни: англійський знижений фунт стерлінгів перехопив у неї світові ринки, ануляція германських репарацій спричинилася до того, що й інші держави перестали платити їй свої воєнні борги і т. п. А до того ще й на Далекому Сході Азії встало цілком реальне привіддя японської гегемонії, сполучене з найявною загрозою вилучити Сполучені Штати з обороту на обсяжних ринках західного тихо-океанського побережжя.

Вказані причини й обумовили собою активність Рузвельта. В інших країнах їй довелося б виявляти кабінету міністрів, але в Америці це мусить робити сам президент, бо, як, вказано вище, там він сам собі являється головою влади. Для того, аби вийти до контакту з тим, що робиться в Європі та в тому з'орієнтуватися, використав Рузвельт приклад свого попередника на президентській посаді. Гувер свого часу більше менше з тою самою метою, не маючи можливості і навіть права самому виїжджати з батьківщини, закликав був до себе в гості на нараду, по-перше, англійського першого міністра — тоді так само, як і зараз, Макдональда, а по-друге, — голову французького кабінету, тоді ще Лівалля. Макдональд і Ліваль з'їздили до Вашингтону і від американців дістали великі почесті й вшановання, а від Гувера великі надії щодо співпраці з Європою. Але наслідки від того були мізерні, бо Гувер не мав сили чи охоти навернути політику Сполучених Штатів до європейських справ. Особливо зле обернулося з французьким гостем. Гувер, як тепер відомо, приобіцяв був Лівалеві, що коли французи скреслять германські репарації, то він так само скреслить європейські воєнні борги Америки. Французи те зробили, а Гувер — ні. Звідси й оте охолодження франко-американських взаємовідносин, яке привело до того, що в грудні минулого року Франція хоч гроші й мала, черговою внеску Америці не заплатила.

Зараз те, що зробив Гувер, повторює Рузвельт. Спочатку він хотів зробити більше. Хотів був покликати до себе впрост всіх голів влади з цілої Європи, говорилося принаймні, крім тих, що поїхали, про Чітаса, Мусоліні, Бенеша чи когось іншого з Малої Антанти. Мотивовано було це тим, що незабаром мусить бути скликана світова економічна конференція, а тому, мовляв, не зле було б зробити щось подібне до попередньої наради, щоб уже потім можна було менше дискусією слухати, а більше діла робити. Але з широких намірів нічого не вийшло з причини, про які можна тільки здогадуватися, бо в пресі їх наведено не було. Рузвельт обмежився лише запросинами Англії та Франції. Просив він до себе голів влади, од Англії і поїхав Макдональд, але Франція вислала не Далад'є, свого сучасного першого міністра, а Ерїо, бо цей останній стояв офіційно за виплату Америці означеної вище чергової квоти боргу, і неофіційно Рузвельт дав знати, що саме його й хоче він бачити.

Офіційними справами, навколо яких мали точитися вашингтонські наради, були такі: питання валютні, справа воєнних боргів, організація економічної конференції, питання конференції розбройної. До цих офіційних преса з свого боку неофіційно додавала ще й інші справи, а серед них: гітлерівська політика, ставлення до совітів, японська чинність на азійському сході то-що. З тим і вїхали до Америки європейські міністри, один за одним через де-який час.

Але вже на океані чекала їх велика несподіванка, бо на пароплавах по радіо дізналися вони про те, що Рузвельт одним із своїх розпоряджень знизив реальну вартість американського долару, позбавивши його золотого паритету. Цей факт, характеру неначе-то чисто внутрішнього, на що Рузвельт мав, безперечно, цілком законне право, поставив перед його європейськими порадниками надзвичайні труднощі, бо-ж усі ті

економічно-фінансові плани й обрахунки, що вони везли з собою підготованими, базувалися, явна річ, на твердому ґрунті золотого долару, що після зниженого фунта став був основою цілого світового економічного обороту. Міняти все оце їм уже не було коли, і від того, без сумніву, змалів і знизився самий ефект економічної частини вашингтонських нарад.

Не міг не відбитися цей факт, — бо-ж такого роду несподіванки, по людському, мусять викликати стриманість і неспокійне очікування можливих інших несподіванок,—і на всіх інших частинах нарад Рузвельта з Макдональдом і Еріо.

Наради йшли в три звороти: Рузвельт — Макдональд, Рузвельт-Еріо, а потім всі троє разом, при чому кожний з тих зворотів мав по два, так мовити, акти: один без свідків і перекладачів (Рузвельт добре говорить французькою мовою), а другий — з перекладачів і з експертами. Мабуть таки найцікавішими були оті перші акти, що відбувалися очі в очі без свідків; на них лише, явна річ, і могли бути обговорені не тільки офіційні, але й неофіційні справи. На жаль, про них до преси не дійшло нічого, крім стереотипних заяв про сердечний тон, про угодження в поглядах, на спільні інтереси й т. п.

З часом все оце, безперечно, буде розшифроване і словом, і чипом, але з тим треба трохи почекати. Поки що можна констатувати лише те, що між початковим ефектом запроси до Вашингтону і кінцевим — скінчення нарад вклинилася якась нота дисгармонійна. Може вона викликана отим фактом з долларом, але може й не так долларом, як, скажемо, ставленням до ССРСР чи до Японії. Близьке майбутнє дасть нам своє пояснення.

Observer.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах — ЧСР.

Мета курсів: дати позаочною метою навчання систематичне знання, необхідне кожному свідомому українцеві.

На курсах викладаються: історія України, українська мова, історія української літератури, українська культура, фізична географія України, економічна географія України, історія українського громадського руху ХХ ст., націоналізм.

Для викладів на курсах запрошено видатних фахівців, професорів високих шкіл.

Курси триватимуть 3 семестри.

Після скінчення курсів дістануть належні дипломи.

За інформаціями звертатись: *Ukrajinska Hospodarska Akademie, Poděbrady, Tchecoslovaquie.*

Хроніка.

З життя укр. еміграції.

У Франції

— Роковини смерти св. пам. С. Петлюри. 25 травня в семі роковини смерті бл. пам. Симона Петлюри одправлено буде в Українській Православній Церкві в Парижі заупокойну службу Божу, а по ній папахиду на кладовищі. Того-ж дня о 8 год. веч. на пошану пам'яті свого патрона Рада Бібліотеки влаштує жалібне урочисте засідання, де буде подано докладний звіт з діяльності Бібліотеки, цього пам'ятника нерукотворного нашому національному героєві.

— Церковне життя у Франції. 7 травня с. р. в Українській Православній Церкві у Парижі прот. Ілар. Бридзан одслужив службу Божу і папахиду по бл. пам. ген. Сергієві Дялюшій та всіх українських воляках, що життя своє віддали за Українцю.

— Греко-католицький священник п.-о. Фурикевич, що приїздив з Риму правити служби Божі в деяких українських осередках у Франції, 6 травня с. р. виїхав назад до Риму.

— З діяльності Головної Еміграційної Ради. Згідно з ухвалою президії Г. Е. Р., проф. О. Шульгин, голова Г. Р., і п. Микола Лівіцький, постійний її представник у Женеві, відвідали в Женеві проф. Вернера, нового Голову Офісу для біженців.

Проф. Вернер' дуже тепло поставився до українських представників і розпитував їх не тільки про біженецькі справи, але й про справи загально-українські.

Українські представники так само мали довшу ділову розмову

з майором Джонсоном, генеральним секретарем Офісу.

Всі грошеві справи як українські, так і російські, відсунуто, на жаль, до часу, коли звільняться фонди Офісу. Фінансова комісія, що вірішує справи асигновок, збереться, певно, не раніше осени. Виявилось, однак, що в-осени минулого року було зроблено нову асигновку в 10.000 шв. фр. для нових біженців з по-за Дністра. Але досі не було відомо, чи ці гроші знаходяться в розпорядженні румунського уряду, чи українського комітету. Майор Джонсон настоював на останньому і додав, що коли Український Громадський Комітет уже витратив попередню асигновку (8.000 шв. фр.), то він має право на одержання цих нових грошей.

Проф. Шульгин мав, крім того, розмови з іншими членами Офісу, а саме з п. Маккензі, головою Міжнародного Товариства Допомоги Дітям.

— Шевченкове свято в Шалеті. 25 березня с. р. Українська Громада в Шалеті обходила річницю народження українського кобзаря, великого поета Т. Шевченка.

Реферат на святі виголосив письменник п. Борис Лазаревський про велич постаті Т. Шевченка. Референт у своєму рефераті подав багато чого мало відомого з життя кобзаря, як людина, що відомості про Т. Шевченка черпала з безпосереднього джерела - від свого батька, який близько був стикався з нашим великим поетом.

Після реферата хор заспівав «Заповіт», а потім силами Мистецького Товариства поставлено було 3-ю дію з «Гетьман Дорошенко» — Л. Старицької-Черняхівської. В другім відділі було поставлено «Закляте джерело» —

фантазію на 1 дію Ст. Чубатівни.

Постановка цих двох річей цілком надавалася до свята і не дивлячись на різного роду труднощі пройшла дуже добре.

— Доклад пані Р. Никитюкової в Шалеті. 17 квітня с. р. п. д-р Р. Никитюкова зробила доклад в Шалетській Громаді на тему «Основні фази розвитку українського театру». Тема для Шалетської Громади цікава, бо тут театральна штука займає поважне місце об'єктів справ характеру громадського та організаційного.

Українська колонія в Шалеті майже вся з'явилася послухати докладчицю, — українську жінку, що вперше відвідала нас в Шалеті. З перших вступних слів доповіді було видно, що докладчиця прикувала увагу слухачів до змісту доповіді. На протязі майже двох годин п. д-р Никитюкова поступово накреслила аудиторії головні фази розвитку нашого театру з початків його зародження, зазначаючи тако-ж моменти його упадку та ті причини, які стояли на перешкоді, як рівно-ж роблячи поруч оцінку театральній літературі.

Доклад, не дивлячись на широкую тему, мав цілість і заслухано його було з великою увагою. Відячна Шалетська колонія має надію, що цей перший доклад п. Никитюкової не буде останнім.

М. Левницький.

— Вистава в Оденле-Тіші. 17 квітня с. р. Артистичний гурток в Оденле-Тіші під режисурою пані Ступницької виставив дві комедії: Свена Рудого — «Більше засоромився, як налюбився» та Кропивницького — «Гадалка Солоха».

У грі брали участь пані Ступницька, Гаховичева, Дідкова та панове Щербак, Яренко, Лук'яненко, Євдошенко. Гра зробила на присутніх приємне враження. З окрема треба підкреслити артистично бездоганний грім — праця п. Спендовського.

Після вистави цих двох комедій пані Гаховичева та Дідкова заспівали декільки українських пісень дуєтом і соло. По піснях

пан Сульський і пані Феденкова, при участі всіх згаданих артистів, виконали на сцені низку українських танців. Враження від співу та танців дуже добре. Всі артисти були нагороджені бурхливими оплесками і викликом на біс.

Після вистави у театральній салі відбулися загальні танці геть аж до ранку. Саля була переповнена як своїми, так і чужинцями.

І. Д.

— З українського життя в Ліоні. Українська Громада в Ліоні в м. січні с. р. святкувала 7-ми річний ювілей свого існування. З приводу цього свята відбулися урочисті збори Громади, на яких присутні фундатори Громади — п. І. Горбатенко, перший голова Громади, і п. Г. Бойко — перший секретар Громади, поділились з присутніми спогадами про початки життя української колонії в Ліоні, підкреслюючи ту велику працю, яку перевела Громада за цілий час свого 7-ми річного існування. Констатуючи невтомну і корисну працю для Громади в Ліоні і взагалі для української справи п. п. І. Горбатенка й Г. Бойка, загальні збори ухвалили вважати їх почесними членами Громади м. Ліона.

Не дивлячись на тяжкі матеріальні умови життя в Ліоні (безробіття і т. и.), Українська Громада активно провадить національну працю. З початку цього року Громадою, спільно з філією Військового Т-ва, було влаштовано низку національних свят: свято незалежності, роковини Т. Шевченка й т. д. Окрім того, Громада приймала участь і в різних вечірках та виставах (через своїх членів — танцюристів, оркестру і т. и.) французьких організацій м. Ліона. Виступи Громади і поодиноких її членів все находили прихильний відгук у французькій місцевій пресі.

Крім діяльності в середині Громади, провадиться тако-ж національна пропаганда і серед чужинців. Налагоджено добрі відносини з провідними французькими колами м. Ліона та добрі стосунки

існують і з організаціями позачими. Зараз Громада готується до переведення лекції, що має бути організована Товариством Українства в м. Ліоні.

— Управа Української Громади в м. Ліоні щиро дякує всім особам, які допомогли їй організувати 19-го березня с. р. урочисту академію, присвячену пам'яті Т. Г. Шевченка, а саме паням Бойковій, Ковальчуків та панам Бові, Ларіончуків, Заварикінові, Семикозі, Остапцеві, Попелєві, Багинському і Марченкові.

— З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. За місяць квітень Бібліотека дістала в дар різні друковані матеріали від в-ва «Народня Бібліотека» в Чернівцях — 7 кн., проф. І. Кабачкова (Прага) — 1 кн. й різні матеріали з життя й історії укр. театру під орудою п. Руденкової, проф. Л. Бича (Прага) — 2 кн., 2 чч. журналу та лекції Укр. Техн. Інституту по різних науках, п. М. Шумицького (Париж) — 5 кн., полк. Дубового (Париж) — 2 світлин, проф. О. Лотоцького (Варшава) — 1 кн., в-ва «Родина» (Львів) — 1 кн., М. Литвицького — 1 кн., п. Деслава — 1 програма, п. Дм. Кульченка (Париж) — 1 кн., Педагог. Інституту в Празі — 1 кн., п. І. Яблоцького (Париж) — 1 кн., п. М. Шумицького — 1 рама для плану кімнати С. Петлюри, п. Ом. Мельника — 1 мапа, Укр. Наукового Інституту в Варшаві — 52 кн. та 13 чч. журн., п. М. Забіло (Істанбул) — 7 чисел совіт. газет, п. Елар. Свіспіцького (Львів) — 2 кн., проф. С. Сірополка (Прага) — 2 світлин, п. І. Софроненка з Еш — 1 світлина, редакції «Тризуба» — 4 кн. й три світлин, п. З. Безуглого (Париж) — три світлин.

Грошевих пожертв в місяці квітні поступило лише від Укр. Центрального Комітету в Польщі 140 фр., зібраних підчас академії пам'яті Шевченка у Варшаві та пожертви від деяких осіб замість великодіях поздоровлень на суму 105 фр., про що вже було

повідомлено в попередніх числах «Тризуба», крім Громади в Греноблі.

Цінний дар Бібліотеці. Особа, що прохала не подавати в пресі свого імені, вивила до Бібліотеки неабияку увагу, особливо в теперішніх часах. Довідавшись про завдання Бібліотеки: бути не лише книгозбірнею, а й установою, що веде пропаганду живим словом — викладами, запропонувала придбати своїм коштом чарівний ліхтарь, давши на це триста франків. Бібліотека з найбільшою вдячністю прийняла таку пожертву і ліхтарь вже куплено.

За так цінний дар та таку увагу до потреб Б-ки Рада Бібліотеки на цій місці складає вельмищасливому панові Х свою глибоку подяку.

— Виклади в Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі. В суботу 29 квітня в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі прочитано було присланий з Праги доклад проф. Дмитра Дорошенка — «Василь Горленко — критик і етнограф». У своєму вступному слові Голова Ради Бібліотеки В. Прокопович підкреслив, що факт прочитання цього доклада в Бібліотеці являється особливо приємним, бо доклад належить видатному нашому історикові, а його присилка свідчить про той зв'язок, який існує між нашими культурними, розвіданими світами, діями та центрами нашого духовного життя, що знаходяться в різних країнах.

Сам доклад, складений із звичайною для автора повнотою та живим, виразним викладом, оснований на творах Горленка та в значній мірі на його листуванні, витяг з забуття що характерну постать українського критика, етнографа і патріота темних часів реаліції. Вивів перед слухачами таку багату і таку трайвічну в своїй долі індивідуальність цієї жертви «пронашого часу».

Доклад було вислухано присутніми з надзвичайним заінтересованням. Не маючи змоги подякувати відсутньому авторові оплес-

ками, зібрані вислали йому свою подяку листовно.

По докладі було зроблено В. Прокоповичем додатки про працю Горленка на чужині і чужою мовою для озгаймлення з панною справою європейців. Матеріал до цього дала книжечка Горленка французькою мовою, видана в Парижі року 1904, що її посідає наша Бібліотека: Огляд творів про наш край, виданих французькою мовою.

— В суботу 6 травня с. р. відбувся виклад В. Прокоповича на тему «Характерні риси українського церковного будівництва» (част. I). Чарівний ліхтарь, що про нього мова була вище, дав змогу ілюструвати лекцію численними світлинами, які оживили вигляд і допомогли присутнім ясніше уявити собі характерні риси нашого стародавнього церковного будівництва.

Перша ілюстрована лекція—початок пам'ятової Радю Бібліотеки серії.

— В неділю 14 травня о 5 год. попол. прочитано буде 2-гу частину викладу В. Прокоповича: «Характерні риси укр. церковного будівництва». Другий доклад В. Прокоповича про «Видубицький монастир» відбудеться в суботу 20 травня о 9 г. веч.

В Чехословаччині.

— Шевченківське свято в Брні. У Брні на Мораві Шевченківське свято цього року набрало особливої урочистости особистою участю в ньому чеського письменника й поета п. Ольджіха Земка.

П. О. Земек був на Україні в часі світової та російсько-української війни і, як він сам каже, щиро полюбив цю прекрасну землю та її поетично-співучий наріч.

На академії п. О. Земек виголосив головний реферат чеською мовою на тему «Твори Т. Шевченка та їх значіння» і, крім того, продекламував свою поему-вірш «Тарас Шевченко». Реферат і вірш було видано окремою брошурою, яка продавалася під час академії.

Решту програму свята складала:

промова (українська) голови Української Громади в Брні п. М. Микитки, співи чоловічого хору під дириг. А. Швеця, декламації (наш Готфрідова — чеською мовою — пролог до поеми Т. Шевченка «Як Гус», та 9-тилітня дівчинка Вівчарівівна — «Сон малій дівчинки»), гри на роялі (панні Слюсарова — О. Барвинський: «Preludium»). Програма було закінчено історичним танцем «Гонта» (п. інж. І. Купицький) та загальним співом українського гімну.

Свято відбулося 5 квітня с. р. при переповненій залі «Besedního domu» в Брні.

В Югославії

— Українська вистава. Під загальним керівництвом пані М. Колесникової, бувшої артистки Київської Опери, Українська Громада в Білгороді урядкувала 1 квітня м. р. виставу п'єс «На першій гулі» Васильченка та «Вечерній» Ніципського. У виконанні програму взяли участь пані Г. Покровська і В. Зірка, п. п. М. Міхно, І. Хрипак і М. Заполенко та хор під керівництвом п. П. Загребельного. Вистава лишила дуже приємне враження, бо була як з боку режисури, так і з боку виконання ролів, за малими винятками, добре переведена, а хор примушений був повторити на вжання публіки пісню «Закувала та сива зозуля». На жаль, матеріальний успіх вистави протилежний моральному, а це ще більше погіршило і так тяжке грошеве становище Громади.

— Товариські вечериці. Українська Громада в Білгороді влаштувала для своїх гостей і членів 22 квітня с. р. чергові вечерниці з концертним відділом та танцями. Невеликий, але гарний концертний програм виконали під керівництвом пані М. Колесникової з умінням і почуттям пані Г. Покровська, панове П. Махров та І. Удовичкий. Крім співів у програмі були й декламації, які з почуттям виконали п. п. Цвіткович

(власні вірші), Робітницький і П. Волошин.

— Надзвичайні загальні збори Громади в Білгороді. Надзвичайні збори членів Української Громади в Білгороді відбулися 30 квітня с. р. і було їх скликано, як це видно з звіту Управи, з двох причин: з огляду на демісію голови Громади п. О. Зіверта та з огляду на тяжке становище Громади взагалі.

За шість місяців своєї праці Управа Громади виявила максимум можливості в тих обставинах, в яких увесь час перебував товариство, праці, але постійні матеріальні невдачі привели врешті Громаду до невимовно тяжкого становища. Крім дефіциту від концертів і вистав, який за минулий сезон перевинив 3000 динарів, на фінансовому стані Громади дуже зле відбилися недбале сплачування членами членських внесків, завдяки чому Управа не могла покривати навіть біжучих витратів товариства. З огляду на таке становище, Управа вирішила скликати надзвичайні загальні збори і склала свої повноваження, доручаючи зборам обговорити всі болочі питання й обрати нову Управу, яка б взяла керму товариства в цей тяжкий час.

До нової Управи обрано слідуючих осіб: голова — п. В. Андрієвський, заст. голови — п. Іяк. М. Данченко, секретар — п. Б. Козиренко, скарбник — п. М. Запозенко, бібліотекар — п. Й. Прокошок. Ревізійна Комісія: п. п. Л. Лебідь-Баганець, В. Сердюк, П. Махров.

Повообраний голова п. В. Андрієвський у своїй щирій промові зазначив, що він прикладає всіх зусиль, щоб вивести Громаду з її тяжкого положення та щоб свій п'ятирічний ювілей, який припадає на 23 вересня, Громада зустріла зміщеною як національно, так і матеріально, бо знищення єдиної української організації в столиці Югославії, яка вже завдяки своєму положенню є як-би репрезентантом української справи в Югославії, — було б

великою втратою для наших ворогів, а одночасово й соромом не тільки для білгородських українців, але й для цілої української еміграції.

Бібліографія

— Тагас Сеვენко. Oldrich Zemek. Brno. 1933. У нас уже згадувалося у відділі хроніки в цьому числі про Шевченкове свято у Брні в Чехословаччині, головний реферат на якому виступив чеською мовою чеський письменник і поет п. Ольдржих Земек. Цей його реферат, як рівно-ж і вірш, присвячений Тарасові Шевченку, видано окремою брошурою чеською мовою. Цю маленьку брошуру на 30 сторінок присмію взяти в руку. Акуратно видана, в жовтій окладинці з сьніми витиснутими словами замість заголовку — Tagas Sevcenko.

На 23 перших сторінках міститься реферат п. Земка, далі йде його вірш. Реферат має підзаголовок: «Життя й творчість». В рефераті цьому п. Земек докладно оповідає біографію Т. Шевченка, попутно згадуючи про ті утиски, яких Україна зазнавала від російської влади. Протягом усього реферату червоною ниткою проходить симпатія його автора до нашого великого поета й до України, а закінчується реферат таким словом:

«Шесте видання Кобзаря видаю було в двох томах Едвардом Грегром у Празі у 1876 р. Це видання є висловним доказом чесько-української культурної взаємності. Іншим доказом піетету й зрозуміння є переклади Ружени Єсенської. Автор «Івана Гуса», приятель Шафарика й нашого народа, великий слов'янин Тарас Шевченко заслужив значно більшої нашої уваги. Ми до цього часу не маємо перекладу всіх його творів, ані перекладу його творів вибраних. Прекрасним доказом культу українського генія в нашій республіці буде пам'ятник йому роботи академічного скульптора Емисля Главиці, який має намір поставити в Брні

Українсько-Чеський Комітет. Ініціативу до поставлення пам'ятника я дав тому, що уважаю Шевченка за найбільшого слов'янського поета і люблю його много-страдальний народ».

Уміщено в брошурі тако-ж моделі пам'ятника Т. Шевченкові, який має стати в Брні. Модель представляє собою бюст Шевченка в шапці.

Не можемо пройти мимо цих слів без висловлення їх авторомі нашої глибокої подяки.

Н.

— Журнал «Гуртуймося»,

ч. 10. В лютому місяці с. р. вийшов з друку черговий номер цього журналу, присвячений 15 річниці оголошення незалежності України і 15 річниці бою під Крутами.

Журнал «Гуртуймося» вже придбав собі славу змістовністю, тому рекомендуємо прочитати й чергове число 10.

В журналі уміщено кілька фотографій та схема бою під Крутами. Набувати журнал можна в редакції «Тризуба» по ціні 5 фр. за примірник.

Чернявський.

Зміст.

Париж, неділя 14 травня 1933 року — ст. 1. Пам'яті ген. штабу ген.-хор. С. Дядоні — ст. 2. Андрій Крижанівський — В завороженому колі, I — ст. 4. Observer. З міжнародного життя — ст. 7. Хроніка. З життя української емігранції: У Франції — ст. 11. В Чехословаччині — ст. 11. В Югославії — ст. 14. Бібліографія — ст. 15.

Збірник пам'яті С. В. Петлюри,

видавання Міжорганізаційного Комітету вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі.

Ціна 25 фр. з пересилкою у Франції.

Набувати в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі. Адреса:

M. Rudisew, 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПРАВНОГО І ТОРГОВЕЛЬНОГО ПОСЕ- РЕДНИЦТВА У ВАРШАВІ

« М Е Д І Я Т О Р »

полагаючись справи правні — спадкові, легалізацію й розшук документів, візи в'їздові та виїздові, видання візексів та інших зобов'язань, судові;

справи торговельні — посередництво купна й продажу, експортів, імпортові, оголошення в українській і чужій пресі, патенти, товарні знаки й т. д. Переклад й кореспонденція всіми мовами.

Докладно. Фахово. Швидко. Дешево.

Для кожного реферату відповідні фахівці.

В а р ш а в а . Кошикова 43, м. 4 (ріг Маршалковської). Уряд. год. 10-14 і 17-19.

Тел. 9.70-45. Конто П. К. О. 27.239.

**Редакція і адміністрація: 42, rue Dœnfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-83.**

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.